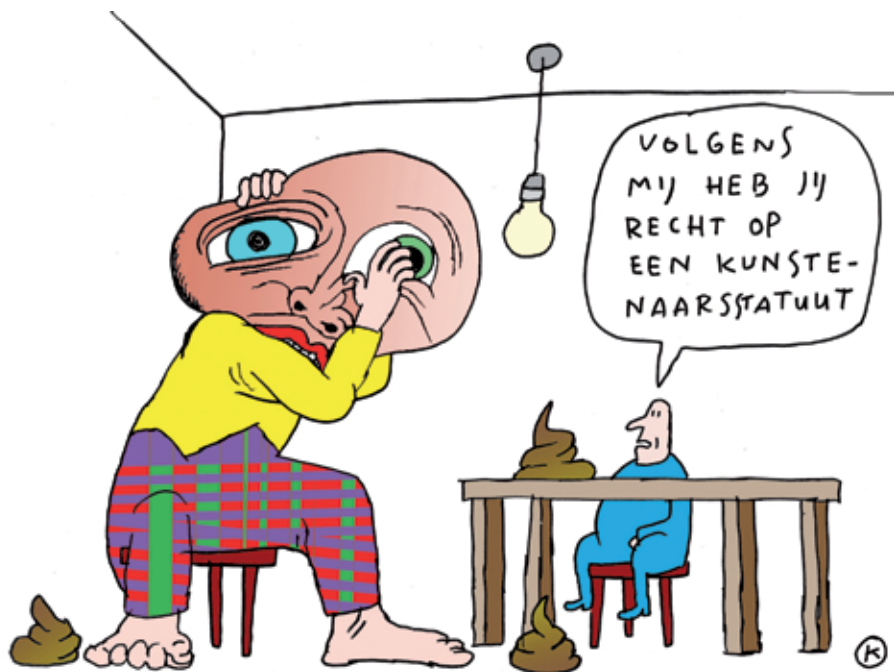

MEMORANDUM 2014

Voorwoord

De Professionele vereniging voor creatieve beroepen - SMart ijvert aan de zijde van creatieven en kunstenaars voor betere werk- en leefomstandigheden in de creatieve sector. Het staat buiten kijf dat de culturele sector en de creatieve industrie heel wat rijkdom creëert. Culturele instellingen en kunstenaars zijn elkaars partner in het creatie- en productieproces. Immers, zonder kunstenaars, creatieven, technici en de ondersteunende administratieve en logistieke beroepen zouden de culturele instellingen simpelweg niet bestaan.

De Professionele vereniging blijft onophoudelijk streven naar een billijke vergoeding voor artistieke creaties en een grotere autonomie van kunstenaars bij de uitbouw van hun meestal grillige en hybride loopbaan. Of het nu gaat om een productie binnen het commerciële circuit of daarbuiten.

De verstrengeling van de culturele bevoegdheden over verschillende politieke niveaus maakt de verkiezingen op 25 mei des te interessanter. We willen de politieke partijen oproepen om samen te werken over de politieke niveaus heen en een aantal concrete voorstellen op te nemen in de regionale, nationale en Europese beleidsplannen. Onze aanbevelingen mikken daarbij op een grotere autonomie van kunstenaars en creatieven binnen een solidaire gemeenschap en een versterking van hun actie- en creatievrijheid.

Eric Lauwers
Directeur van de Professionele vereniging
voor creatieve beroepen - SMart

Aanbevelingen

1 – Verkiezingen voor de gewesten en gemeenschappen

Vlaamse Gemeenschap	13
1. Erken op het terrein ontwikkelde competenties	13
2. Ontwikkel aangepaste begeleiding en omkadering	14
3. Garandeer een toegankelijke financiering	15
4. Stimuleer innovatie en ontwikkeling binnen de creatieve praktijk	17
5. Faciliteer onderzoek naar artistieke loopbanen	18
6. Bevorder samenwerking tussen de Vlaamse en Franse Gemeenschap	18
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	20
Specifieke aanbevelingen	
1. Het cultuurplan uitwerken en financieren	21
2. Cultuur en creatie opnemen in het economische ontwikkelingsprogramma ...	21
3. Samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus stimuleren	21
4. Stimuleren van bicommunautaire projecten	21
Waaals Gewest	22
1. Stem werkgelegenheidsbeleid af op realiteit van creatieve loopbanen	22
2. Houd rekening met de specifieke arbeidsomstandigheden	23
3. Verlaag drempel naar economische steun van gewest	23
4. Blijf lokaal cultuurbeleid ondersteunen	24

Federatie Wallonië-Brussel	26
1. Behoud budgetten voor creatie	26
2. Bescherm de arbeidsvoorwaarden en lonen van creatieven.	27
3. Pas programma's hoger kunstonderwijs aan	28
4. Bouw kunstinitiatie uit in lager en secundair onderwijs	29

2 – Federale verkiezingen

1. Voorzie nieuwe financieringsvormen	33
2. Verbeter de sociale bescherming en de arbeidsomstandigheden	34
3. Stimuleer internationale actie voor cultuur en creatieve activiteiten	37

3 – Europese verkiezingen

1. Faciliteer toegang tot financieringsmechanismen	43
2. Vergroot draagvlak voor samenwerking.	43
3. Creëer Europees kader voor tijdelijk werk	43
4. Ontwikkel tools die mobiliteit ondersteunen	44

Een crisissituatie

Net zoals andere landen ratificeerde ook België het Europees Stabi­liteits- en Groeipact zonder noemenswaardig debat. Dit pact verplicht de staten en deelstaten tot een zuinig beleid en moet zo de economische crisis een halt toeroepen.

In een aantal Europese landen wordt een draconisch besparingsbeleid gevoerd. In België zijn we daar grotendeels van gespaard gebleven. Toch lijdt ook hier de culturele sector onder het bezuinigingsbeleid. Bovendien wakkert de concurrentie aan en neemt de precarisering verder toe: lagere subsidies, minder toelages om kunstenaars en creatieven aan te werven, een veel strengere werkloosheidsregelgeving...

Zowel in Vlaanderen als in Wallonië bestaat het risico dat deze onzekere situatie de komende maanden nog zal verslechteren. Het gemiddelde inkomensniveau daalt en de ongelijkheid tussen de succesvolle kunstenaars en de rest neemt terug toe. Het zwartwerk, dat jarenlang een dalende trend kende, duikt weer vaker op.

Het is dus noodzakelijk dat de financiering voor cultuur, en zeker voor creatieve activiteiten, beter afgestemd wordt op de toekomstige uitdagingen. Ook de sociale beschermingsmaatregelen moeten aangepast worden aan de werkelijke arbeidsomstandigheden binnen de artistieke en creatieve sector.

Onzekerheid

De grote diversiteit aan praktijken en productiewijzen leidt vaak tot onregelmatige inkomsten en financiële onzekerheid.

De financiering is meestal minimaal en daarbij maakt het niet uit of die van de privésector of de overheid komt. Op dat van een aantal bekende namen na, is het inkomen van kunstenaars en creatieven meestal erg laag. Inkomenszekerheid is quasi onbestaande. Vaak wordt er te laat betaald. Het gevolg is dat creatieven verplicht zijn om financiële risico's te nemen om hun projecten te kunnen uitvoeren, terwijl ze nauwelijks toegang hebben tot overheidssteun of bankleningen.

Deze financiële onzekerheid gaat samen met een juridische en administratieve onzekerheid. Hun wisselende status (zelfstandige/loontrekkende en opdrachtgever/werknemer) leidt ertoe dat creatieven moeilijk in een bepaalde categorie onder te brengen zijn.

Verkiezingen: er staat veel op het spel

De verdere uitvoering van de zesde staats hervorming wordt tijdens de volgende legislatuur ongetwijfeld op het federale niveau een van de belangrijkste onderwerpen. Deze hervorming versterkt het belang van de gewesten. Via het economisch en werkgelegenheidsbeleid kunnen deze zwaar wegen op de financiering van de culturele sector.

Vanaf nu zijn de gewesten ook bevoegd voor de controle van de werklozen. We benadrukken opnieuw het belang van een rechtvaardige behandeling en de noodzaak rekening te houden met de typische beroepskenmerken van kunstenaars en creatieven.

Europa heeft door het subsidiariteitsbeginsel weinig bevoegdheden op het vlak van cultuur. Dat geldt ook voor alles wat verband houdt met de creatieve sector en kunstenaars. Het arbeidsrecht, de sociale bescherming, de fiscaliteit,... blijven de bevoorrechte speeltuin van de staten en gewesten. De EU is wel bevoegd voor de culturele samenwerking tussen de staten onderling. Zo speelt ze een belangrijke rol in de mobiliteit van creatieven én kunst. De EU zou moeten streven naar een verbetering van de sociaaleconomische context waarin creatieven werken. Daarnaast kan ze ook nieuwe cultuurmodellen uitwerken en via deze weg waarden uitdragen die zin en betekenis geven aan een gemeenschappelijke, Europese toekomst.

De beroepspraktijken van kunstenaars en creatieven

Tijdelijke arbeid rukt sterk op bij kunstenaars en creatieven. Hun loopbaan is een aaneenschakeling van elkaar opvolgende projecten en periodes zonder inkomsten. Dat betekent niet dat creatieven passief toekijken. Ze zoeken nieuwe ideeën, timmeren verder aan hun carrière, bereiden toekomstige projecten voor, netwerken met nieuwe partners,... Ze nemen heel wat risico's en vaak is het moeilijk om daarbij een onderscheid te maken tussen het privé- en beroepsleven.

Veel kunstenaars en creatieven voelen zich verplicht om meerdere functies binnen of buiten hun activiteitendomein uit te oefenen. Voor hun persoonlijk project werven ze

soms andere medewerkers aan. In de praktijk wisselen ze vaak van functie. Soms zijn ze de facto ondernemers, andere keren zijn ze werknemers of losse medewerker bij andere projecten. Ze kunnen een creatieve rol hebben of gewoon technische taken vervullen. Er zijn er ook die een job buiten de artistieke sector aannemen om zich van voldoende inkomsten te kunnen verzekeren.

Dit memorandum

Omwille van de duidelijkheid hebben we ervoor gekozen om onze aanbevelingen en voorstellen op te splitsen per bevoegde overheid. Het spreekt voor zich dat de problemen waarmee kunstenaars en creatieven te maken krijgen een gezamenlijke aanpak vereist van alle overheden.

**Verkiezingen
voor de gewesten
en gemeenschappen**

1

Vlaamse Gemeenschap

Inleiding

Het culturele investerings- en ondersteuningsbeleid van de Vlaamse Gemeenschap is, in vergelijking tot andere regio's en landen, goed uitgebouwd. Ook de huidige evoluties bij het herschrijven van het kunstendecreet zijn positief te noemen. Het klimaat waarin kunstenaars en creatieven zich bewegen, lijkt dus gunstig. Toch merken wij dat er in hun dagelijkse praktijk spanningsvelden opduiken die hun loopbaan bemoeilijken.

We pleiten voor een Vlaamse overheid die blijft initiëren, corrigeren, faciliteren en ondersteunen. De overheid vervult een aantal belangrijke maatschappelijke en culturele opdrachten die van essentieel belang zijn en dat blijft best zo. Zo gaat het om het garanderen van een objectiviteit bij de verdeling van ondersteuning, het investeren in en het beschermen van artistieke en culturele kwaliteit die niet via een marktlogica kan gefinancierd worden, het ageren tegen marktnivellering en het toegankelijk maken van kunst, cultuur en creatie voor iedereen.

In de bestaande platformen voor het sociale en syndicale overleg weegt de stem van de individuele kunstenaar en creatieve te weinig door. Vooral het belang van het werkgevers- en/of het institutionele veld haalt er de bovenhand. De belangen van de individuele kunstenaar en creatieven beter vertegenwoordigen, onder andere via dit memorandum, is waar wij elke dag voluit voor wensen te gaan.

De ondernemersrealiteit van kunstenaars en creatieven heeft een belangrijke impact op hun loopbaanontwikkeling. Acties op volgende terreinen kunnen daaraan verhelpen.

I. Erken op het terrein ontwikkelde competenties

De evolutie van de huidige artistieke en creatieve praktijk vraagt een verregaande en belangrijke verschuiving in de omkadering. Bestaande opleidingen sluiten vaak niet of afdoende aan bij de competenties die nodig zijn op het terrein. De competenties waar kunstenaars vandaag moeten over beschikken, zijn uiterst divers: zakelijk, financieel en projectmanagement, het sturen van medewerkers en onderhouden van (sociale) netwerken, marketing- en communicatie,...

Men kan dus maar beter beslagen op het ijs komen met onder andere kennis van: alternatieve financiering en het ontwikkelen van andere vormen voor spreiding en afname, de juridische en fiscale context van het creatieve beroep, andere vormen van

zelforganisatie, het ontwikkelen van innovatieve samenwerkingen en partnerschappen met andere sectoren.

Aanbevelingen

1. **Pas de bestaande (beroeps-)opleiding voor de creatieve beroepen aan** en dit zowel in het secundaire, het hoger onderwijs als daarbuiten aan de hedendaagse professionele eisen die aan deze beroepen worden gesteld.
2. **Ontwikkel** in samenwerking met kunstenaars en creatieven **competentieprofielen met aandacht voor de ondernemersrealiteit** van deze groep. Zorg voor een formele erkenning van dit profiel, integreer het in de eindtermen. Gebruik het als ijkpunt voor opleidingsprofielen en aanstellingen van lesgevers.
3. **Zet kunstenaars en creatieven** met hun skills en actuele praktijkervaring, en dus niet de academicus, **in het hart van de opleidingen**.
4. **Hou de beroepsopleiding laagdrempelig en toegankelijk. Introduceer** in het curriculum de minionderneming voor het verwerven van **on-the-job ervaring**. Stimuleer en organiseer ook vormen van e-learning.
6. Financier de professionele ontwikkeling van kunstenaars en creatieven door te **investeren in advies- en mentorcheques. Voorzie en stimuleer stages** in organisaties, bedrijven en sectoren waar hun competenties kwaliteitsvol ontwikkeld kunnen worden.

2. Ontwikkel aangepaste begeleiding en omkadering

Er is in de Vlaamse Gemeenschap een breed interessant aanbod op het vlak van advies, begeleiding en ondersteuning. Het ontbreekt echter aan visie voor de langetermijnbegeleiding van de loopbaan van kunstenaars en creatieven. Het gaat nog al te vaak over punctuele, dossier- of productgerichte vormen van ondersteuning en begeleiding.

Inzake omkadering en begeleiding merken we de nood aan nieuwe vormen van samenwerking en organisatiemodellen waar de intrinsieke kracht van kunstenaars en creatieven volop kan spelen, de synergie met andere beroepsgroepen (financieel, verkoop, marketing) wordt gestimuleerd en de creatieve autonomie gewaardeerd.

Daarnaast is er nood aan tussenpersonen die innoverend durven denken en handelen zodat nieuwe markten, nieuwe vormen van afname voor de producten en diensten van kunstenaars en creatieven op een kwaliteitsvolle wijze worden ontwikkeld.

Aanbevelingen

1. **Ontwikkel, financier en ondersteun** niet alleen formele en punctuele opleidingen maar ook de mogelijkheid tot permanente traject- en loopbaanbegeleiding op maat (coaching).
2. **Ontwikkel** in functie van de hybride praktijken van kunstenaars en creatieven **andere organisatiemodellen** dan de bestaande: vzw, bvba... Voorbeelden zijn te vinden in de non-profitsector en de sociale economie. **Integreer deze organisatiemodellen in het huidige cultuurinvesteringsbeleid.**
3. **Stimuleer** allerlei nieuwe vormen van **samenwerking**, door bijvoorbeeld het samen plaatsen van starters op een **gedeelde locatie met een gecentraliseerd dienstenaanbod** en waar steun voor artistieke en creatieve ontwikkeling hand in hand gaan met het **doorgeven van kennis** (on the job training, peer-to-peer opleidingen, mentorschap) uit andere sectoren, zoals de privésector. Dit bevordert de synergie onder de verschillende spelers (delen van overhead en risico's). **Investeer als overheid in opslag-, repetitie- en productieplekken, hubs, broedplaatsen voor cross-overs, incubatorplekken, proeftuinen en nieuwe netwerken.**
4. Hou er bij de **controle van het zoekgedrag naar werk** voor kunstenaars en creatieven rekening mee dat hun **profiel voor de arbeidsmarkt** niet gelijk is aan die van andere werkzoekenden.
5. Ontwikkel passende ondersteunende **beleidsinstrumenten** die de 'culture of care', **duurzaamheid en ecologisering** van de creatieve beroepen kan ondersteunen.
6. Ontwikkel systematische aandacht voor **ondersteuning bij exit-strategieën, outplacement en loopbaanswitch** voor meer en diverse doelgroepen (cfr. Inter. Mezzo van VDAB).

3. Garandeer een toegankelijke financiering

Het Vlaamse investerings- en subsidiëringssysteem voor kunstenaars en creatieven is goed uitgebouwd. Er is het kunstendecreet, ondersteuning via het Agentschap Ondernemen, Unizo, Cultuurinvest, tewerkstellingsmaatregelen,...

Het kunstendecreet

Wij stellen de recente ontwikkelingen in het kunstendecreet op prijs en vinden de aandacht voor duurzaamheid, de maatschappelijke inbedding van cultuur en een transversaliteit voor artistieke en culturele diversiteit zeer gunstig.

Vooral de openheid naar en de laagdrempeligheid ten aanzien van beginnende kunstenaars en diverse, nieuwe vormen van creativiteit zijn positief.

De aandacht voor het ondernemerschap van kunstenaars/creatieven is een goede ontwikkeling maar we waarschuwen toch voor overdreven verwachtingen. Niet alleen de marktwaarde bepaalt het belang van artistiek of creatief werk. De mate waarin inkomsten uit de markt kunnen gehaald worden, is sterk afhankelijk van het genre, de vorm of discipline.

Aanbevelingen

1. Het is voor de uitvoering van het decreet van belang de **stem van kunstenaars en creatieven te blijven horen** om ondersteunings- en instapmogelijkheden te garanderen die in een juiste verhouding staan tot het gewicht dat organisaties en instituties erin krijgen.
2. Wij pleiten daarnaast voor **snelle, eenvoudige en transparante procedures** met een lichte werklast en met meerdere deadlines op verschillende momenten van het jaar. Voor de kunstenaars en creatieven die vaak moeite hebben om andere vormen van financiering te vinden, zijn voorschotten die snel worden betaald van groot belang.

Andere vormen van ondersteuning naast het kunstendecreet

Er bestaan naast het kunstendecreet verscheidene beleidsinstrumenten zoals de ondersteuning via het Agentschap Ondernemen, Unizo, Cultuurinvest, tewerkstellingsmaatregelen,... Hun doelen en procedures zijn niet altijd voldoende afgestemd op of gekend bij kunstenaars en creatieven. Hier en daar is er sprake van hoge instapcondities en een zware administratie. De uitvoering van deze instrumenten (promotie, begeleiding, uitvoering) is zaak van te veel verschillende spelers. Ook de beleidsinstrumenten aan sich zijn aan evaluatie en onderlinge afstemming toe.

Aanbevelingen

1. Onderzoek mogelijkheden tot **synergie, vereenvoudiging en afstemming**.
2. Investeer in een **goede bekendmaking en tussenpersonen** die de informatie-, advies-, en begeleidingstaak op lange termijn op zich nemen.
3. Geef **toegang tot alle subsidie- en ondersteuningsmiddelen aan welke rechtsvorm dan ook en sta combinaties toe**. Inventariseer, ontsluit en promoot naar alle spelers. Creëer instapmogelijkheden voor alle kunstenaars en creatieven.

4. Blijf aandacht hebben voor **microfinanciering, overbruggingskredieten, leningen en participaties** voor projecten op kleinere schaal, met beperkt groeipotentieel, lage instapvoorwaarden en aan gunstige condities. Ontwikkel voldoende impulssubsidies, zonder een volledige return on investment te eisen zodat kunstenaars en creatieven in alle onafhankelijkheid extra financiering kunnen vinden (hefboomfunctie).
5. Crowdfunding staat in Vlaanderen in zijn kinderschoenen. In plaats van een collectief platform met keurmerk is er eerder **nood aan begeleiding bij het ontwikkelen én uitvoeren van realistische crowdfundingplannen en projecten** op lange termijn.
6. Ondersteun in functie van het creëren van nieuwe markten, andere vormen van creatieve en culturele dienstverlening dan de traditionele vormen, waar de klant/burger ook op andere wijze kan participeren.

4. Stimuleer innovatie en ontwikkeling binnen de creatieve praktijk

Kunst, cultuur & creatie beweegt zich voor een groot deel binnen een duidelijk institutioneel kader (de kunstensector, de culturele sector, de creatieve sector). Toch is er nood om die beperktheid te doorbreken, in functie van uitbreiding van de potentiële impact (markt, afname, spreiding, effect) van kunst & creatie in de samenleving.

Heel wat kunstenaars en creatieven hebben deze beperktheid de facto al doorbroken en zoeken daarom nieuwe vormen van inbedding van kunst & creatie in andere domeinen dan de traditionele kunsten: onderwijs, bedrijfsleven, gezondheidszorg, welzijn, wetenschap, technologie,...

Er dient een dynamisch ontwikkelingsbeleid te komen waarbinnen die nieuwe vormen van samenwerking met andere sectoren, de potentiële rol voor kunst en cultuur in die sectoren, het daarbij horend beleidsoverschrijdend denken (sectoren, domeinen, gemeenschappen) en het maatschappelijk draagvlak daarvoor, ontwikkeld kunnen worden.

Welke condities heeft men nodig om kwaliteitsvol aanwezig te kunnen zijn in ongekende sectoren? De aard en het effect van cross-sectorale artistieke trajecten moet onderzocht en ontwikkeld worden.

Aanbevelingen

1. **Richt een denktank op die werkt aan een nieuw draagvlak voor kunst, cultuur en creatie** door te investeren in cultuurpers en media, cultuureducatie, onderwijs en nieuwe vormen van publieksparticipatie en afname te stimuleren (digitaal).
2. **Vrijwaar budgetten voor onafhankelijke creatie en onderzoek** zodat de verloning van de kunstenaar/creatieve verzekerd is en dit in functie van een eerlijk inkomstenbeleid.

5. Faciliteer onderzoek naar artistieke loopbanen

Indien de financiële middelen nog verder zouden dalen en gepaste ondersteuningskaders blijven ontbreken, zal de praktijk van kunstenaars en creatieven ongewild nog complexer en problematischer worden. Daarom is permanent onderzoek naar de sociale, fiscale en culturele positie van deze groep van groot belang. Dit onderzoek moet leiden tot het herdefiniëren van de ondersteuningskaders: beleid, middenveld, regelgeving.

Aanbevelingen

Stimuleer onderzoek waarin de **loopbaanontwikkeling** van kunstenaars en creatieven **centraal staat** en dat beleidsaanbevelingen doet over hun sociale, fiscale, economische... positie.

6. Bevorder samenwerking tussen de Vlaamse en Franse Gemeenschap (Federatie Wallonië-Brussel)

Wij zijn verheugd over de totstandkoming van het langverwachte cultureel akkoord tussen de Vlaamse en Franse Gemeenschap.

Deze overheden moeten garanderen dat kunstenaars en creatieven, ongeacht hun taal of culturele achtergrond, gelijkwaardige toegang kunnen krijgen tot alle ondersteunende beleidsinstrumenten van de beide Gemeenschappen, zij het als aanvrager dan wel als opdrachtgever binnen gesubsidieerde projecten.

Aanbevelingen

1. Vergemakkelijk **samenwerking door een combinatie van subsidies** of andere vormen van ondersteuning uit de Vlaamse en Franse Gemeenschap, binnen hetzelfde project/traject mogelijk te maken.
2. **Creëer een investeringsfonds voor de vertaling van teksten** over artistieke, culturele en creatieve producten en diensten. Deze vertalingen zullen bijdragen tot een betere kennis en toegankelijkheid van het culturele aanbod aan de andere kant van de taalgrens. Het kan ook de spreiding ten goede komen en wellicht de samenwerking en inkomsten verbeteren.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Inleiding

De Brusselse cultuurwereld is buitengewoon actief. Op het grondgebied van het gewest bevinden zich een aantal grote federale instellingen (musea, de Koninklijke Bibliotheek, de Koninklijke Muntshouwborg,...), organisaties van de beide gemeenschappen, een reeks instanties van de negentien gemeenten en veel buitenlandse culturele centra. Daarnaast zijn er heel wat gereputeerde kunstscholen. Die trekken studenten aan uit verschillende landen. Brussel heeft een grote concentratie aan Belgische én buitenlandse kunstenaars en een aantal belangrijke productie- en distributiehuisen.

Gemeenschappelijke aanbevelingen

Onze aanbevelingen aan Wallonië en Vlaanderen gelden grotendeels ook voor het Brussels gewest.

We pleiten voor:

1. Een **werkgelegenheidsbeleid** dat aangepast is aan de beroepsloopbanen van kunstenaars en creatieven.
2. Een **inrichting van de openbare ruimte en een stadsontwikkeling** waar meer rekening gehouden wordt met de creatieve sector¹.

Op het vlak van werkgelegenheid is de overdracht van de bevoegdheden van de RVA naar Actiris voor de controle van werklozen de gelegenheid om de activerings- en controlemaatregelen van het zoekgedrag naar werk af te stemmen op de realiteit van de artistieke en creatieve beroepen.

¹ Zie lager op pagina 25.

Specifieke aanbevelingen

Gelet op de toch wel de eigen situatie in Brussel formuleren we enkele specifieke maatregelen.

Zo zijn we tevreden over het Plan culturel pour Bruxelles dat de COCOF in 2013 goedkeurde en waarin heel wat voorstellen staan die ook wij onderschrijven. Jammer genoeg zullen door het gebrek aan financiële middelen heel wat uitgewerkte voorstellen nooit uitgevoerd worden.

Daarom vragen wij om:

1. Het **cultuurplan uit te werken en te financieren**.
2. **Cultuur en creatie op te nemen in het economische ontwikkelingsprogramma** en daarvoor voldoende budgetten te voorzien.
3. **De verschillende beleidsniveaus** (federaal en gewestelijk) **samen te laten werken** rond het cultuurbeleid van de hoofdstad. Ze moeten hun beleid op elkaar afstemmen en de beschikbare middelen delen.
4. **Bicommunautaire projecten stimuleren** door een samenwerkingsakkoord tussen de Federatie Wallonië-Brussel en de Vlaamse Gemeenschap.
5. De status als Europese hoofdstad en tweetalig gewest waar meerdere culturen samenleven te integreren in de beleidsplannen met een **duidelijke visie op het onthaal en de doorstroming van Europese kunstenaars en creatieven**.
6. Door **sterk te investeren in cultuur en creatie** Brussel de uitstraling te geven die past bij haar status van internationale hoofdstad.

Inleiding

De versnippering van de bevoegdheden tussen de Franse Gemeenschap en het Brussels en Waals gewest leidt te vaak tot een incoherent cultuurbeleid van de verschillende politieke en administratieve instellingen. Het is dus noodzakelijk om de samenwerking tussen de gewestelijke en gemeenschapsoverheden beter te organiseren. Om de prioritaire doelstellingen te halen, moeten de ingezette middelen op elkaar worden afgestemd.

Ook de vertegenwoordiging in het buitenland van de Franstalige kunstenaars en creatieven moet op economisch en creatief vlak worden versterkt. Bij alle handelsmissies van de gewesten zouden er ook kunstenaars en culturele actoren betrokken moeten worden.

I. Stem werkgelegenheidsbeleid af op realiteit van creatieve loopbaan

Geschikte beroepsopleidingen

Wallonië nam de voorbije jaren een reeks interessante initiatieven rond de beroepsopleidingen voor de creatieve sector: Centre des Arts scéniques (CAS), Centre de Compétence de l'Industrie Graphique (CEGEPRA), Technocité, etc.

We vragen om deze inspanningen verder te zetten en te laten uitgroeien tot een opleidingsaanbod voor de begeleiding van kunstenaars via agenten, producers en andere tussenpersonen. Samen met de kunstscholen uit de Federatie Wallonië-Brussel (huidige benaming Franse Gemeenschap) kan men zo de professionele omschakeling bevorderen. We vragen ook dat het gewest levenslang leren bij kunstenaars, technici en creatieven stimuleert. Dit kan bijvoorbeeld via vormingsbeurzen, begeleiding door ervaringsdeskundigen en opleidingscheques.

Begeleiding en controles bij werkloosheid

De jobaanbiedingen voor kunstenaars en creatieven circuleren bijna exclusief binnen professionele netwerken en worden niet openbaar gemaakt. De reputatie is vaak de doorslaggevende factor bij het binnenhalen van nieuwe contracten. Werkgelegenheid

wordt zelf gecreëerd door het nemen van initiatieven die meestal heel wat voorbereiding vergen. De bestaande reglementen houden hiermee geen rekening. Aan FOREM (de Waalse VDAB) vragen we om tijdens de individuele begeleiding van werkloze kunstenaars en creatieven rekening te houden met hun zeer typische professionele situatie.

Vanaf 2015 zijn de gewesten verantwoordelijk voor het activeringsbeleid en de controle op het zoekgedrag naar werk. We vragen dan ook dat Wallonië, via een door het gewest aangestelde organisatie, de controlemaatregelen voor werkzoekenden uit de artistieke en creatieve sectoren aanpast aan hun professionele situatie.

2. Houd rekening met de specifieke arbeidsomstandigheden

De culturele en creatieve sector levert een aanzienlijke economische bijdrage. Hoewel Wallonië, samen met Toscane, in 2013 een Europees *District of Creativity* was, aarzelt de overheid nog om in het economisch beleid rekening te houden met deze sector.

De creatieve economie is gebaseerd op de spitsvondigheid van kunstenaars en creatieven, op hun capaciteit om te evolueren en grenzen te verleggen, zowel binnen als buiten de commerciële wereld en instellingen. Als de artistieke creatie niet voldoende gefinancierd worden, dan stukt op een gegeven moment de inventiviteit. De producten zullen uiteindelijk ook meer en meer op elkaar beginnen te lijken.

Creatieven ontwikkelen hun activiteiten onder verschillende statuten: als zelfstandige of als werknemer van een vzw of een commerciële vennootschap. Het is belangrijk dat er rekening gehouden wordt met deze verschillende statuten.

3. Verlaag drempel naar economische steun van Gewest

De Waalse overheid financiert steeds vaker projecten, maar geeft daarbij de voorkeur aan commerciële projecten die een financiële return on investment geven.

De deelnemingsvoorwaarden voor openbare aanbestedingen of financiering maken het voor kunstenaars en creatieven vaak onmogelijk om hun kandidatuur in te dienen, alleen al omdat ze geen zelfstandige zijn of niet via een vennootschap kunnen werken. Wallonië moet meer rekening houden met de typische ondernemingsvormen binnen de sector.

Eenvoudiger toegang tot bankkredieten voor creatieven

Wallonië moet maatregelen nemen om de toegang van de creatieve sector tot bankkredieten te vergemakkelijken. Het moet de banken aanzetten om ook cultuurleningen te verstrekken. Dat kan door een garantiefonds op te richten zoals ook de Europese Unie voorziet binnen het kader van het financieringsprogramma Creatief Europa.

Steun voor coöperatieve, participatieve en opensource processen

Er is noodzaak aan coöperatieve, participatieve en opensource projecten:

- De oprichting van culturele clusters met samenwerking tussen economische spelers en creatieve, technische en artistieke actoren.
- Het stimuleren van co-workingruimtes met een multidisciplinaire benadering.
- De ontwikkeling van coöperatieven waar men samen aan producties kan werken.
- Het delen van productie-instrumenten.
- Het opzetten van alternatieve handelssystemen zoals bv. het Lokaal Economisch Transactie Systeem (LETS, een modern ruilsysteem).

Deze denkpistes verdienen aandacht. Ze stimuleren de economische dynamiek en innovatie, zowel op creatief vlak, als voor nieuwe arbeids- en productievormen.

Steun voor de culturele spelers en projectleiders tijdens hun contacten met de Europese Unie

We vragen dat er een fonds wordt opgericht om de prefinanciering en het financieel beheer van projecten met EU-steun te garanderen, zoals voorzien onder het bankgarantiefonds van het financieringsprogramma Creatief Europa 2014-2020.

Wallonië moet de culturele actoren toegang geven tot de Europese structuurfondsen (EFRO - Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en ESF - het Europees Sociaal Fonds). Het Gewest moet de beheerders van deze fondsen opdragen om culturele projecten niet langer uit te sluiten.

4. Blijf lokaal cultuurbeleid ondersteunen

Cultuur en creatieve activiteiten vormen een sterke troef op het vlak van duurzame ontwikkeling. Wallonië kan deze troef én het culturele weefsel binnen het Gewest aanzienlijk versterken via haar voogdij over de steden en gemeenten en haar bevoegdheden op het vlak van ruimtelijke ordening en stedenbouw.

Het behouden van de gemeentelijke cultuurbudgetten

Bijna een derde van de cultuuruitgaven binnen de Federatie Wallonië-Brussel komt van de gemeenten. Maar veel gemeentebesturen met financiële problemen worden nu in de verleiding gebracht om te besparen op cultuur.

Wij pleiten ervoor dat de gemeenten verplicht zouden worden een cultuurbudget aan te houden op hun algemene begroting (werking en subsidies) en buitengewone begroting (investeringen).

Het is belangrijk dat de gemeenten de cultuurbudgetten in hun boekhouding beter zichtbaar maken zodat men een transparant beeld krijgt van wat men op lokaal vlak onderneemt voor het ondersteunen van cultuur.

Steun voor gedeelde productieruimten en -middelen voor de artistieke en creatieve sector

De ervaring wijst uit dat het samenvoegen van productiemiddelen binnen gemeenschappelijke werkruimtes een sterke stimulans vormt voor kunstenaars en creatieven. Gedeelde werkruimtes en middelen leiden niet alleen tot ontmoetingen, synergiën en een identiteit. Het stimuleert ook de productiviteit van creatieven die er hun ervaring en kennis met anderen kunnen uitwisselen. Bovendien is de collectieve dimensie van een dergelijke structuur ook goed voor de bekendheid en reputatie van alle betrokkenen.

We vragen dat de gewestelijke overheden overleggen met de gemeenten (en zeker met de grote steden) om gepaste maatregelen te nemen rond subsidies, het ter beschikking stellen van en het opknappen van leegstaande gebouwen en om gedeelde werkruimten te voorzien voor creatieve projectwerkers. Op deze manier is het mogelijk om met weinig middelen snel positieve resultaten te behalen.

Meer kunstwerken in openbare gebouwen

De wettelijke verplichting om kunstwerken te voorzien in openbare gebouwen moet uitgebreid worden tot alle beleidsniveaus. Het spreekt voor zich dat een transparante selectieprocedure hiervoor een must is. Daarnaast moeten ook de steden en gemeenten aangespoord worden om cultuur en creatie op te nemen in hun stedenbouwkundige voorschriften voor vastgoedprojecten.

Federatie Wallonië-Brussel

Inleiding

Het cultuurbeleid van na de Tweede Wereldoorlog heeft altijd meer steun verleend aan instellingen en organisaties dan aan personen. Sinds de oprichting van de Franse Gemeenschap in 1980 werd dit beleid gewoon verdergezet en de beschikbare middelen verder geconcentreerd binnen een beperkt aantal bevoorrechte grote en middelgrote instellingen. Zo ging men versnippering tegen.

Dat is een aanvaardbare keuze als het niet ten koste gaat van kunstenaars en ook de individuele creatieve activiteiten voldoende financiering krijgen. Creatieven die hun projecten en kunstwerken min of meer autonoom creëren, vormen een uniek en onvervangbaar reservoir aan talent voor de sector. De mogelijkheid voor kunstenaars om nieuw terrein te ontginnen is noodzakelijk voor de constante herbronning van de artistieke disciplines.

Investeren in een rijke en diverse kweekbodem is essentieel. De Federatie Wallonië-Brussel moet daarom een beleid uitwerken om ook individuele kunstenaars te steunen. Dat kan door bijvoorbeeld samen te werken met andere beleidsniveaus.

De integratie van de creatieve industrieën en de nieuwe, opkomende praktijken in het cultuurbeleid is trouwens een goed initiatief dat volgehouden dient te worden.

I. Behoud budgetten voor creatie

De overheidssteun voor individuele kunstenaars of collectieven is meestal beperkt tot een beurs, de eenmalige aankoop van een kunstwerk of de toekenning van een prijs of onderscheiding.

Daarom pleiten we voor:

Meer directe steun voor creatieven

De steun voor kunstenaars, creatieven en technici moet gezien worden als een vorm van steun voor de productie en niet alleen als een 'beloning' voor geleverd werk.

Onderzoek en innovatie vormen een fundamenteel onderdeel van alle creatieve projecten. Gelet op de inherente onvoorspelbaarheid van hun werk, betekent dit ook dat kunstenaars en creatieven risico's nemen en dat succes nooit gegarandeerd

is. Daarom moet de overheid deze investeringen steunen en ervoor zorgen dat dit onderzoek afgeschermd wordt van de marktwerking.

Een fonds voor de prefinanciering van Europese projecten

De oprichting van een fonds voor de prefinanciering van projecten die door de Europese Unie gesteund worden is noodzakelijk.

2. Bescherm de arbeidsvoorwaarden en de lonen van creatieven

Arbeid verdient altijd een loon. Alle artistieke prestaties moeten betaald worden en de budgetten moeten hierop voorzien zijn.

Behoud van de budgetten voor radio- en televisiecreaties

Het is goed om het quotabeleid ten voordele van Franstalige, in België wonende kunstenaars te versterken. Dat geldt voor alle radio's en televisiezenders met een door de Federatie Wallonië-Brussel toegekende frequentie (en dus ook de RTBF). Deze instellingen moeten in hun programma's ook meer rekening houden met de verschillende bevolkingsgroepen in de samenleving.

Daarom zijn we ook tevreden over de eerdere beslissing (2012) van de RTBF om lokale fictie aan te moedigen. Dat is een stimulans voor het werk van producers, scenarioschrijvers, regisseurs, toneelspelers en technici uit de Franse gemeenschap van België.

We willen dat deze maatregel behouden blijft en dat de RTBF hiervoor voldoende financiële middelen kan uittrekken. Een gecoördineerde strategie is nodig om bijkomende en externe privé- of overheidsmiddelen aan te trekken.

Binnen subsidieprogramma's billijke vergoedingen voor alle kunstenaars en creatieven

Het wordt normaal gevonden dat kunstenaars uit de muziek-, de podiumkunsten- of de audiovisuele sector betaald worden voor hun prestaties. Maar voor kunstenaars uit andere disciplines zoals de literatuur en beeldende kunsten moeten het bij optredens vaak stellen met een habbekrats.

Het zou goed zijn om in het budget van de gesubsidieerde cultuuractiviteiten een correct loon voor scheppende kunstenaars te voorzien en dit ongeacht de aard van de activiteit: een cachet voor een publieke tussenkomst, een opvoeringsrecht...

Respect voor minimumlonen

We vragen dat de Federatie Wallonië-Brussel de sectoren zonder collectieve arbeidsovereenkomst verplicht onderhandelingen op te starten om bedrijfs-cao's met minimumlonen af te sluiten.

3. Pas programma's hoger kunstonderwijs aan

De schoolopleidingen houden niet voldoende rekening met de sociaalprofessionele realiteit van jonge kunstenaars. Ze zijn zelden goed voorbereid op de zakelijke aspecten van een artistieke loopbaan. De meesten hebben geen weet van het multidisciplinaire karakter van het werk, noch kennis van ondernemerschap.

Betere informatie over de arbeidsomstandigheden in de sector

Studenten hebben nood aan betere informatie over de arbeidsomstandigheden (de sociale, juridische en fiscale aspecten) van hun toekomstige beroepskeuze zodat ze goed ingelicht aan hun carrière kunnen beginnen.

Toekomstige kunstenaars moeten al op school toegang krijgen tot de kennis die noodzakelijk is om hun projecten te beheren: van teammanagement tot administratief beheer, het zoeken van financieringsmiddelen, fiscaliteit, auteursrechten en naburige rechten,...

Oog voor de diversiteit van de creatieve beroepen

Om hun inkomsten te diversifiëren zijn kunstenaars en creatieven ook actief in beroepen die bij de kunstsector aanleunen: onderwijs en opleiding, carrièrebegeleiding, diensten voor productie, distributie en promotie, de conservatie van kunstwerken, publieksbemiddeling,...

Kunsthogescholen bieden onvoldoende opleidingen aan voor deze aanverwante beroepen. Bijgevolg zijn kunstenaars verplicht om deze al doende te leren. Specifieke trainingen of begeleidingen zijn meer dan wenselijk.

Samen met het Brusselse en Waalse gewest, die bevoegd zijn voor beroepsopleidingen,

moet de Federatie Wallonië-Brussel binnen de academische opleidingen specifieke opleidingsmodules voorzien om beroepsomschakelingen te stimuleren.

4. Bouw kunstinitiatie uit in lager en secundair onderwijs

We vragen dat er meer initiatieven komen voor kunstinitiatie op school. Alle kunstdisciplines moeten daarbij aan bod komen en bij de pedagogische activiteiten moeten er kunstenaars betrokken worden.

Een dergelijke maatregel heeft twee voordelen:

1. Kunstenaars krijgen een bijkomende inkomstenbron.
2. Door jongeren van kleins af aan vertrouwd te maken met hedendaagse kunst en met kunstenaars in contact te brengen, wordt het toekomstige publiek gevormd.

Federale verkiezingen

2

Inleiding

De Federale overheid beheert niet alleen enkele grote cultuur- en wetenschapsinstellingen, ze is ook verantwoordelijk voor onderwerpen die belangrijk zijn voor kunstenaars en creatieven: belastingen, sociale zekerheid, auteursrecht en de bescherming van het intellectueel eigendom, onderhandelingen over internationale verdragen en de relaties met de Europese Unie.

Daarnaast speelt de federale overheid ook nog een rol bij het formuleren van aanbevelingen voor de gemeenschappen en gewesten, meer bepaald bij:

- De integratie van kunstwerken in openbare gebouwen en bij de inrichting van de openbare ruimte, zoals via Beliris in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Het ondersteunen en erkennen van sociale arbeidsvormen zowel op sociaal als fiscaal vlak: nieuwe vennootschapsvormen zoals de coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk, een verlaging van de sociale bijdragen,...
- De culturele vertegenwoordiging tijdens de economische en diplomatieke missies.

Binnen de bevoegdheden van de federale overheid doen we een reeks aanbevelingen rond drie onderwerpen: de financiering van cultuur en de artistieke creatie, het verbeteren van de sociale voorwaarden en arbeidsomstandigheden voor creatieven, inclusief een versterking van hun recht op een werkloosheidsuitkering, en ten slotte voor de relaties met het buitenland.

I. Voorzie nieuwe financieringsvormen

Overheidssubsidies zijn onmisbaar maar volstaan niet om de cultuursector en de artistieke creatie te financieren. De federale overheid moet er alles aan doen om alternatieve financieringsvormen voor cultuur te stimuleren.

Wij stellen voor:

- **Bezorg het cultuurmecenaat** (waar alle schenkingen voor de artistieke creatie onder vallen) **een gunstig fiscaal statuut** en versterk de fiscale aantrekkelijkheid van de participatieve economie, in het bijzonder voor crowdfunding.
- Zorg voor een **permanent fonds voor de financiering van artistieke creaties** en geef directe steun aan projecten van kunstenaars en creatieven. Dit fonds kan middelen krijgen uit twee bronnen:
 1. Een publieksbijdrage op artistieke prestaties en de verspreiding ervan (o.a. via internet).

2. Een afhouding op collectieve auteursrechten (met inbegrip van kunstwerken die onder het publieke domein vallen.)

- **Voor de financiering van de sociale zekerheid:** het gebruiken van de collectieve auteursrechten of de rechten voor kunstwerken uit het publieke domein. Dankzij de hogere RSZ-inkomsten kan zo het sociaal statuut van de kunstenaars worden uitgebreid.

2. Verbeter de sociale bescherming en arbeidsomstandigheden

De korte, opeenvolgende opdrachten van kunstenaars en creatieven hebben een grote weerslag op hun arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden: contracten van korte of zeer korte duur en het werken voor verschillende werkgevers, waardoor men enkel op onregelmatige basis inkomsten kan verwerven. Daarnaast moet men ook denken aan het uitbouwen van een loopbaan op lange termijn en het investeren in gepaste middelen: materiaal, werkruimte, website,...

Om aan deze realiteit tegemoet te komen, moeten in het arbeids- en het fiscaal recht een reeks regels aangepast worden om ze rechtvaardiger te maken.

Een beter sociaal statuut voor kunstenaars en creatieven

Op het ogenblik dat dit memorandum opgesteld wordt (februari 2014) zijn de officiële teksten over de belangrijke hervorming van het sociaal statuut pas gepubliceerd. Het is voorlopig nog te vroeg om de gevolgen van deze hervormingen te evalueren.

Op één punt zij we erg tevreden: het sociaal statuut voor kunstenaars geldt nu voor iedereen, met inbegrip van auteurs en scheppende kunstenaars.

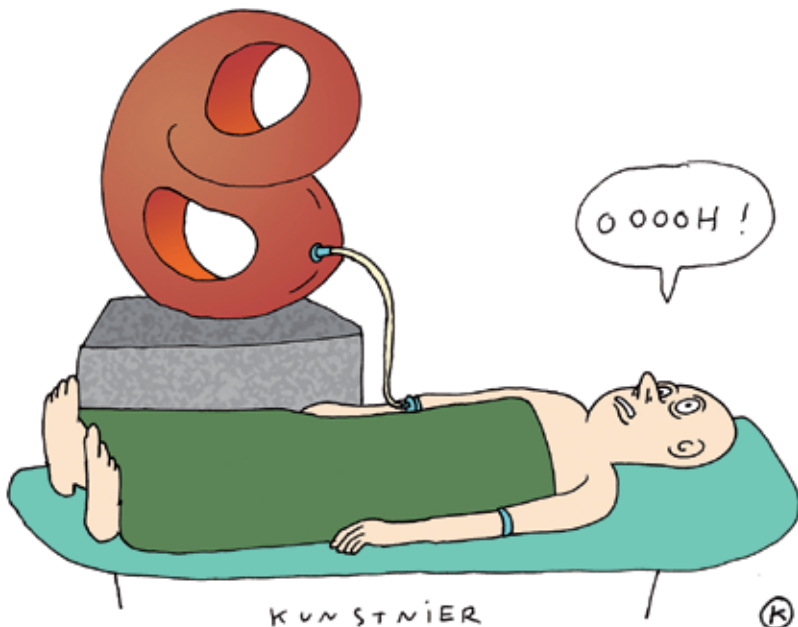
Daar staat tegenover dat verschillende aangekondigde maatregelen ons sterk verontrusten. Daarbij denken we aan de grote administratieve aanpassingen die sinds 1 januari 2014 van kracht zijn voor het gebruik van het contract Ibis, de aanpassing van het werkloosheidsreglement en de verlaging van de werkgeversbijdragen voor artistieke prestaties.

Al deze maatregelen kunnen twee ongewenste effecten tot gevolg hebben:

1. Het wordt moeilijker om recht te krijgen op een werkloosheidsuitkering en op de bescherming voor tijdelijke arbeid. Voor een reeks kunstenaars zal dit ongetwijfeld leiden tot zwartwerk, zeker als ze maar weinig verdienen.
2. Een hogere kostprijs voor opdrachtgevers. Dit kan leiden tot een neerwaartse druk op de lonen van kunstenaars, technici en creatieven.

Onze aanbevelingen:

- Voor de werkloosheid pleiten we voor billijkere voorwaarden **om recht te hebben op een werkloosheidsuitkering**, zonder discriminatie voor personen die per cachet worden betaald. Er moet een bescherming voor tijdelijke arbeid komen met soepelere toekenningsvoorwaarden. Deze zijn veel te strikt in vergelijking met de voorwaarden voor de verlenging van dit recht. Technici moeten ook definitief dezelfde rechten krijgen als kunstenaars.
- We vragen ook een verbetering van de maatregelen om het inkomen van **kunstenaars, technici en creatieven te beschermen**. Deze moeten de werkgelegenheid stimuleren en mogen niet discrimineren tussen de verschillende vormen van arbeidsrelaties (arbeidscontract, Ibis, uitzendcontract, SBK). Hier is ook een rol weggelegd voor de gewesten, via o.a. de nieuwe doelgerichte structurele lastenverlaging voor 'kunstenaars'.

Arbeidsrecht aanpassen aan tijdelijk werk

Het arbeidsrecht afstemmen op tijdelijke arbeid met meerdere werkgevers en dit voor de beide bestaande systemen voor artistieke arbeid als werknemer: het arbeidscontract en het contract Ibis. De drempels om effectief recht te hebben op de sociale voordelen van het arbeidsrecht moeten verlaagd worden en dit vooral voor het bekomen van een eindejaarspremie voor uitzendarbeid. Ook de administratieve procedures, zoals voor de toekenning van bepaalde wettelijke verlofdagen, moeten herzien worden.

Barema's voor alle artistieke en creatieve beroepen

De sociale partners aansporen om barema's op te stellen op basis van de beroepen, naar het voorbeeld van de collectieve arbeidsovereenkomst (cao) 'Muziek'. Deze cao baseert zich op de functie van de persoon en niet, zoals bij andere cao's, op de activiteitensector van de werkgever.

Herziening van de beroepskosten van kunstenaars

De fiscale en sociale behandeling van de beroepsonkosten herzien voor de creatieve sector. Voor heel wat creatieven zijn beroepsonkosten eigenlijk productiekosten. Hiermee houdt men in het stelsel van de sociale zekerheid geen rekening. Nu zijn kunstenaars verplicht om sociale zekerheidsbijdragen te betalen op hun beroepsonkosten. Bovendien hanteren de RSZ en de fiscus niet dezelfde interpretatie. Deze verwrongen situatie moet dus opnieuw bekeken worden. Zo moet er een harmonisatie komen tussen de sociale zekerheid (omwille van de sociale bijdragen) en de belastingen.

Afsluiten van een intersectorale collectieve arbeidsovereenkomst

Om disciplines zonder een cao toch het recht te geven op een zekere bescherming, is het wenselijk om minimumbarema's voor alle artistieke prestaties vast te leggen in een intersectorale cao. Het toepassingsveld moet bepaald worden op basis van de scheppende of uitvoerende activiteiten en niet aan de hand van de activiteitensector van de opdrachtgever of werkgever.

Beëindigen van de inperking van de sociale rechten i.v.m. de werkloosheid

- Sinds 1 januari 2012 zijn de inschakelingsuitkeringen beperkt tot 36 maanden. Deze maatregel moeten helpen stimuleren om werk te zoeken, maar zal vooral de jongeren zwaar treffen. In het bijzonder kunstenaars en alle tijdelijke werknemers zullen hierdoor worden getroffen. Voor hen wordt het nog moeilijker om het vereiste aantal gewerkte dagen te halen die hen recht geven op een volledige werkloosheidsuitkering.

Wij vragen om deze nadelige maatregel ongedaan te maken en om zo een toenemende verarming binnen de artistieke sector te vermijden.

- In de creatieve sector zijn er een aantal technische beroepen die in dezelfde omstandigheden werken als de artistieke. Het is dus normaal dat deze tijdelijke werknemers, waar het werk sterk aanleunt bij de creatieve activiteiten, onder dezelfde regels vallen, en dit voor alle takken van de sociale zekerheid, ook voor de werkloosheid.

3. Stimuleer internationale actie voor cultuur en creatieve activiteiten

- De ‘culturele uitzondering’ (het afschermen van cultuurproducten van de gewone marktmechanismen) **moet** absoluut **verdedigd worden**. Minstens op Europees vlak moet deze protectionistische maatregel integraal behouden blijven.
- De twee criteria die toelaten om in België wonende Europese burgers het land uit te zetten moeten ingetrokken worden: het verstoren van de openbare orde en het ontberen van voldoende bestaansmiddelen (minstens 3 maanden leefloon). Het verstoren van de openbare orde is een maatregel die de deur kan openzetten naar de censuur van creatieve activiteiten. Ook de inkomensvoorwaarde is contraproductief omdat de leefbaarheid van een loopbaan binnen de creatieve sector een zaak van middellange of lange termijn is.

Europese verkiezingen

3

Inleiding

De Europese Unie heeft niet het recht om zich op het vlak van het cultuurbeleid in de plaats te stellen van de lidstaten of hun deelstaten. Toch beschikt ze over heel wat speelruimte om de dynamiek van de creatieve sector te stimuleren. Dat kan via het programma 'Creatief Europa', de structuurfondsen en de werkgroepen cultuur ('open coördinatiemethode').²

Tijdens internationale onderhandelingen speelt de Europese Unie ook een cruciale rol bij de bescherming van de culturele en taalkundige diversiteit. Dit bleek duidelijk in 2013 toen het Europees Parlement "*de culturele en audiovisuele diensten*" uitsloot van het mandaat van de EU tijdens de onderhandelingen over de vrijhandelszone tussen de EU en de VS (TAFTA: Transatlantic Free Trade Area). De culturele uitzondering en Europese bescherming van de cultuur moeten een onaantastbaar basisbeginsel blijven. De Europese Unie kan voorstellen doen en een aanzet geven. Zeker op cultureel vlak is haar internationale dimensie essentieel.

Het is daarom dat het Europees Parlement in 2007 een resolutie kon goedkeuren over het sociaal statuut van de kunstenaars. Deze resolutie kunnen we natuurlijk alleen maar toejuichen.

"Het Europees Parlement (...)

- 1. Verzoekt de lidstaten een wettelijk en institutioneel kader te ontwikkelen of ten uitvoer te leggen om de artistieke schepping te ondersteunen, door de invoering of toepassing van een aantal samenhangende en globale maatregelen ten aanzien van onder meer de contractuele positie, de sociale zekerheid, de ziekteverzekering, de directe en indirecte belastingen en de conformiteit met de Europese regels;*
- 2. Onderstreept daarnaast de noodzaak om rekening te houden met het atypische en onzekere karakter van alle beroepen die betrekking hebben op de uitvoerende kunsten;*
- 3. Spoort de lidstaten ertoe aan te voorzien in leer- of kwalificatiecontracten in alle artistieke beroepen;*
- 4. Spoort de lidstaten er dan ook toe aan de erkenning van de beroepservaring van kunstenaars te bevorderen;"*

(Resolutie van het Europees Parlement van 7 juni 2007 over het sociaal statuut van de kunstenaar)

² De open coördinatiemethode (OCM) biedt een kader voor samenwerking tussen de lidstaten. Specialisten uit verschillende Europese landen komen samen in thematische werkgroepen. In 2011 werd SMart door de Franse Gemeenschap afgevaardigd naar de werkgroep OCM-Mobiliteit.

Ongeschikte maatregelen

Het vrij verkeer van werknemers is een realiteit. Voor kunstenaars en creatieven blijft dit in de praktijk moeilijk omwille van de typische manier waarop hun beroepen georganiseerd zijn. De reglementaire verschillen tussen twee willekeurige landen veroorzaken een onontwarbaar kluwen voor personen die werken voor uiteenlopende opdrachtgevers met voornamelijk contracten van korte duur.

De economische steunprogramma's van de EU zijn nuttig voor de culturele en creatieve industrieën, maar ze houden veel te weinig rekening met de realiteit op het terrein van individuele kunstenaars en creatieven. De culturele spelers zijn verre van allemaal multinationals uit de entertainmentsector. De meeste structuren zijn verenigingen zonder winststoegmerk, coöperatieven of micro-ondernemingen die geen winst nastreven. Het is een politieke noodzaak dat de nieuwe vormen van solidariteit, de nieuwe productie- en distributiemethodes en de nieuwe arbeidsrelaties, die zich ontwikkelen binnen de culturele, creatieve en sociale sfeer, worden onderzocht, begrepen, gestimuleerd en erkend.

Onze voorstellen

Om de arbeidsomstandigheden in de creatieve sector te verbeteren, stellen we op Europees niveau volgende maatregelen voor:

1. Faciliteer toegang tot financieringsmechanismen

- **De toegang tot Europese fondsen vereenvoudigen** voor kleine en middelgrote organisaties en dit ongeacht hun juridische structuur. De thema's van het programma Creatief Europa gebruiken als criteria voor de structuurfondsen zoals het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en het Europees Sociaal Fonds (ESF).
- Het mechanisme van het **garantiefonds**, zoals bepaald in het meerjarig financieel kader 2014-2020 van de Europese Unie, moet zo snel mogelijk van start gaan. Het moet toegankelijk zijn voor micro-ondernemingen en een zo breed mogelijke financiering voor alle culturele en creatieve sectoren verzekeren. Er is **nood aan een uitbreiding van de toegangsvoorwaarden zodat ook projecten van kunstenaars en kunstenaarscollectieven** eronder vallen. De voorkeur moet uitgaan naar gemeenschappelijke en coöperatieve projecten die duurzame productiemodellen hanteren.
- Creatieve activiteiten moeten beter worden vergoed. Daarvoor kan een **gemeenschappelijk fonds** worden opgericht dat zich op Europees niveau richt tot **jonge creatieven** en waarvan de financiële middelen afkomstig zijn van een beperkte afhouding van alle online aankopen van culturele en creatieve producten.

2. Vergroot draagvlak voor samenwerking

De lidstaten moeten aangespoord worden om **creatieve activiteiten te ondersteunen en bedrijfscentra te helpen uitbouwen** die gericht zijn op de culturele en creatieve sectoren. Deze investeringen maken een kruisbestuiving tussen diverse creatieve activiteiten mogelijk en worden rendabel van zodra een bepaalde kritische massa bereikt wordt.

3. Creëer Europees kader voor tijdelijk werk

- Voorzien in een **reglementair kader voor tijdelijke arbeid**. Voor kunstenaars die uit hun tijdelijke arbeid maar beperkte en onregelmatige inkomsten halen, is er op Europees vlak meer coördinatie vereist. Die is nodig om ervoor te zorgen dat met

kunstenaars rekening wordt gehouden op het vlak van de sociale zekerheid en het arbeidsrecht.

- Voor micro-projecten en initiatiefnemers moet de **toegang tot openbare en privé-financiering eenvoudiger worden**. Dit ongeacht de juridische structuur van de activiteit (zelfstandige, vereniging,...).

4. Ontwikkel tools die mobiliteit ondersteunen

De mobiliteit van de Europese kunstenaars binnen de EU moet verbeteren. Dit betekent ook dat de repatriëringscriteria die de lidstaten toepassen op EU-burgers ingetrokken moeten worden.

De nationale belemmeringen voor internationale mobiliteit moeten worden weggewerkt. De administratieve verplichtingen die vaak samengaan met ultramobiliteit moeten vereenvoudigd worden. De lidstaten moeten stappen zetten om het sociale en fiscale statuut van Europese kunstenaars, creatieven en technici te vereenvoudigen en te harmoniseren. In afwachting moet een ad-hoc-commissie de coördinatie van de diverse nationale administratieve relaties op zich nemen om grensoverschrijdende cultuurprojecten (sociale zekerheid, arbeidsrecht, fiscaliteit, visa voor personen van buiten de EU) te vergemakkelijken. Deze commissie kan eventueel verantwoordelijk zijn voor het innen van de sociale bijdragen en belastingen, voor rekening van de lidstaten, om te voorkomen dat de staten en de werknemers hun rechten verliezen.

Een informatiesysteem opzetten met praktijkkennis en opportuniteiten voor de mobiliteit van kunstwerken en kunstenaars binnen Europa en daarbuiten. In samenwerking met lokale partners de oprichting organiseren van een centrale organisatie die zich toelegt op de mobiliteit. De Europese lidstaten aanbevelen om ambtenaren aan te stellen die verantwoordelijk zijn voor het updaten van alle wettelijke informatie die invloed heeft op de mobiliteit.

Het reglement voor het toekennen van een visum moet aangepast worden en een uitzonderingsmaatregel bevatten om kunstenaars uit derde landen gemakkelijker toegang tot het grondgebied te verlenen. Het zou moeten volstaan dat de kunstenaar uitgenodigd wordt door een organisator uit de Europese Unie die erkend wordt als instelling (via structurele subsidies) om aan te tonen dat deze kunstenaar internationale bekendheid geniet en dus het recht heeft zich vrij te verplaatsen op het volledige grondgebied van de EU.

*“Want er is de regel en er is de uitzondering. **Cultuur is de regel en kunst de uitzondering.** De regel komt overal tot uitdrukking: computer, T-shirts, televisie, terwijl niemand het heeft over de uitzondering, ze kan niet worden verwoord. Ze krijgt gestalte in de literatuur, Flaubert, Dostojewski, in de muziek, Gershwin, Mozart, in de schilderkunst, Cézanne, Vermeer, in de cinema, Antonioni, Vigo. De uitzondering kan ook worden ervaren, en wordt dan levenskunst, Srebrenica, Mostar, Sarajevo. De regel wil de uitzondering uitbannen, het Europa van de cultuur zal dus als regel de dood bewerkstelligen van de levenskunst die nog bloeit aan onze voeten.”*
(Jean-Luc Godard in *Je vous salue Sarajevo*, 1993)

De bezuinigingspolitiek leidt tot de vernietiging van de huidige sociale rechten en het deconstrueren van een maatschappijmodel waarin de woorden genot, schoonheid, solidariteit, leven, cultuur en creatie enkel nog een politieke betekenis hebben.

De culturele wereld dacht onkwetsbaar te zijn door het engagement van de overheden om met subsidies tegemoet te komen aan de culturele en creatieve behoeften van de bevolking. Ze kwam echter tot de verbijsterende ontdekking dat ook zij niet langer onaantastbaar is en wijst dan op haar sociale rol, op het feit dat ze bijdraagt tot de welvaart van de bevolking... Dit zal politici er weliswaar niet van weerhouden om de uitzondering volgens de regels van de kunst af te bouwen.

De interesse van de overheid gaat voornamelijk uit naar het behoud van het culturele erfgoed. De (culturele) strijd tegen de stijgende armoede in Europa, het uiteenvallen van de sociale cohesie, het tornen aan de sociale rechten en de toenemende achteruitgang van de arbeidsomstandigheden zijn echter even belangrijk als de bescherming van het erfgoed en de culturele subsidies.

De culturele wereld en de overheden kunnen een drama slechts afwenden indien ze de koers en de voorwaarden van hun cultuurbeleid herzien. Hieraan is er een even grote nood als aan overheidsgeld. Er moet een **universeel corporatisme** komen waarin een eenvoudige eis centraal staat die aansluit bij de resem aanspraken van diegenen die hier al jaren op aandringen: stop het bezuinigingsbeleid!

Deze publicatie kadert in de campagne “Ik stem cultuur” van de Professionele vereniging voor creatieve beroepen – SMart naar aanleiding van de regionale, federale en Europese verkiezingen van 25 mei 2014. Er zullen ook een aantal debatten plaatsvinden rond dit thema.

Contact: Carmelo Virone : vic@smartbe.be

Stuurgroep: Sophie Bodarwé, Roger Burton, Virginie Cordier, Maxime Dechesne, Olivier Desclez, Frisia Donders, Fabienne Laloux, Marc Moura, Héléna Rajabaly, Laure Verbruggen, Carmelo Virone.

Vertegenwoordigers van de PVCB: Alain Bombaert (boa@smartbe.be, Namen), Nele Cassiers (nel@smartbe.be, Gent), Gina Cristino (gic@smartbe.be, Luik), Marie Debeurme (deb@smartbe.be, Doornik), Olivier Desclez (deo@smartbe.be, Bergen), Tinne Lommers (lot@smartbe.be, Antwerpen), Damien Noël (nod@smartbe.be , Charleroi) en Laure Verbruggen (vel@smartbe.be, Brussel).

Redactie: Roger Burton, Maxime Dechesne, Frisia Donders, Tim Jansens, Julek Jurowicz, Eric Lauwers, Marc Moura en Carmelo Virone, redactiecoördinator.

Hartelijk dank aan Leen Laconte voor haar waardevolle bijdrage aan het hoofdstuk over de Vlaamse Gemeenschap.

Illustraties: Kamagurka.

Eindredactie: Virginie Cordier, Solange De Mesmaeker, Fabienne Laloux en Nele Roskams, Communicatiedienst van SMart.

Vertaling: Wouter Devriese, Marleen Cappellemans.

Grafische vormgeving: Art Mature, Catherine Ruelle.

Druk: SEFF srl.

Blog: Quentin de Ghellinck en Tim Jansens, Studiebureau van de PVCB.

Het Memorandum 2014 is ook beschikbaar via onze blog : <http://blog.smartbe.be/nl>. Il est également disponible en français.

Wettelijk depot : D/2014/11.399/2

Verantwoordelijke uitgever: Eric Lauwers - PVCB - Emile Feronstraat 70 – 1060 Brussel – T. +32 2 542 10 80

Kunst en cultuur dragen in belangrijke mate bij tot de economische én symbolische welvaart van onze maatschappij. Het zijn essentiële bouwstenen voor harmonieus samenleven. Het draagt bij aan de levensvreugde.

We zijn bezorgd over de professionele toekomst van hen die deze rijkdom in België creëren. De subsidies dalen, de beschikbare budgetten voor het aanwerven van kunstenaars en technici nemen af, de werkloosheidsuitkeringen worden beperkt. Dit belooft niet veel goeds voor de toekomstige situatie van kunstenaars en creatieven. Het memorandum doet een dertigtal voorstellen en aanbevelingen opgesplitst per bevoegde overheid. We nodigen de politieke verantwoordelijken, beleidsmakers en alle betrokken actoren uit om vandaag de nodige maatregelen te nemen voor de kunst en cultuur van morgen.